

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL
CARRER DE JOAN GÜELL, 213-221, 216- 232
(BARCELONA)

Codi MHCB: 220/04

Data intervenció: 18 de novembre-10 de desembre de 2004

Estibaliz Monguiló Cortés

Gener de 2005

ÍNDEX

FITXA TÈCNICA

- 1. SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ**
- 2. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC**
- 3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIIONS ANTERIORS**
- 4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ**
- 5. METODOLOGIA**
- 6. TREBALLS REALITZATS**
- 7. CONCLUSIONS**
- 8. BIBLIOGRAFIA**
- 9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**
 - 10.1- Documentació fotogràfica**
 - 10.2- Documentació Planimètrica**

FITXA TÈCNICA.

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer Joan Güell, 213-221, 216-232.
UBICACIÓ	Districte de Les Corts. Barcelona.
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 427425 Y: 4582257 Z: 57,70 m. s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	Del 18 de novembre al 10 de desembre de 2004
PROMOTOR	Fecsa- Endesa
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Estibaliz Monguiló

1. SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

El seguiment arqueològic amb el codi del MHCB: 220/04 es troba situat al carrer Joan Güell, dins del barri de Les Corts. La intervenció s'ha dut a terme en una única fase el dia 18 de Novembre, amb motiu d'unes obres de reforç de la xarxa elèctrica (amb número d'obra A0014) en aquest carrer, situat en una zona d'interès arqueològic i històric.

Aquest seguiment s'ha realitzat amb la supervisió del **Museu d'Història de la Ciutat (Institut de Cultura de Barcelona)**, essent l'empresa d'arqueologia **Atics, S.L** l'encarregada de seleccionar l'arqueòloga directora, Estibaliz Monguiló Cortés, així com proporcionar el material necessari per a dur a terme la intervenció.

2. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La present intervenció arqueològica s'ubica al carrer Joan Güell, en el Barri de les Corts.

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El *Pla inclinat*, els *turons arran de mar*, i el *pla de baix*, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Comptem amb algunes troballes que testimonien la presència de l'home a les Corts des del Neolític. L'any 1954 es trobà casualment una destal neolítica de basalt d'uns 17 cm al carrer Jordi Girona. També, casualment, en construir uns refugis durant la Guerra Civil, es trobaren uns vasos neolítics que es conserven al Museu d'Arqueologia de Catalunya. Fou en aquest mateix enclavament, a can Batllori, on s'excavaren l'estiu de 1970, en un camp de conreu, les restes de tres sitges d'època ibèrica, que formarien part segurament, d'un gran camp d'aquests dipòsits. El material permeté donar una cronologia tardana que arriba fins el segle I a.C., però la importància d'aquest camp de sitges està en el fet d'ésser el primer testimoni del caràcter agrícola de les Corts.

Les troballes arqueològiques romanes a les Corts, tot i ser considerables, han estat força puntuals. L'any 1959 la Companyia d'Aigües descobrí de forma casual, a la banda nord de la Travessera, entre els carrers de Joan Güell i Galileu, una necròpolis romana que, provava la presència d'un establiment rural estable a les Corts. Les tombes estaven cobertes per *tegulae* disposades a una o dues vessants, o inclòs excavades al terra, però el més important de les tombes en *tegulae* descobertes foren les peces de l'ofrena funerària, entre les quals assenyallem dues llànties i un vas de ceràmica coríntia amb decoració a motlle, datat al segle II d.C.

Una altra troballa arqueològica important es féu a Can Batllori, on ja havien estat trobades les sitges ibèriques. Es localitzaren les restes d'una vil·la romana, descoberta perquè era a la vista la secció perpendicular de dos murs, i la d'un paviment que fou destruït en rebaixar el camp. L'excavació portà el descobriment de les restes d'un *caldarium*, amb fragments de les columnes de l'hipocaust i, annexa, una altra habitació. També es localitzaren uns *dolia* i unes sepultures. Ara ja podia demostrar-se la continuïtat de l'hàbitat rural.

Durant els primers segles de l'edat mitjana, la vida al Pla no degué canviar massa, tot perpetuant-se el tipus d'hàbitat dispers, alhora de nucli de població i de producció. No comptem, però, amb testimonis d'aquest període. Serà uns segles

més tard, quan les circumstàncies polítiques estimularan la construcció de torres, de les quals s'han conservat vestigis a les Corts.

Així, es bastiren, entre final del segle X i començament del segle XI, torres de defensa erigides per particulars desitjosos de procurar-se la protecció que no podien rebre de les autoritats públiques. Les torres del Pla pretenien ser un lloc de guaita i defensa, ja que les muralles de la ciutat quedaven molt allunyades. Actualment, tenim l'exemple en peu de la torre Rodona de les Corts, al carrer Dr. Salvador Cardenal.

Les primeres referències al lloc de les Corts les trobem en un document de l'any 1066 copiat al cartulari de Sant Cugat del Vallès. L'etimologia d'aquest topònim ens remet a la paraula llatina "cohors-cohortis". Molt utilitzada en documents del segle X i XI, la trobem designant diferents llocs a França i Catalunya, i deu ser traduïda com domini rural o casa de camp, es a dir, "masia". Així doncs, la realitat agrícola de les Corts es testimonia des dels primers temps documentals d'una forma evident.

Ja ben entrada l'època medieval, les Corts ofería algunes singularitats respecte dels pobles del pla de Barcelona: d'una banda depenia directament de la batllia reial de Barcelona, que disposava d'un batlle local a les Corts encarregat d'administrar justícia civil i criminal; d'una altra mantenia les franqueses, segons les quals els seus habitants no havien de pagar impostos per entrar i vendre vi i cereals a Barcelona.

Malgrat això, les Corts no tenia parròquia pròpia; juntament amb la vila de Sarrià, formava part de Sant Vicenç de Sarrià, al consell de la qual disposava, però, de representants diferenciats.

La doble dependència, civil i eclesiàstica, perdurarà fins al Decret de Nova Planta (1716), a partir del qual les Corts va participar amb un representant dins del consell de la vila de Sarrià. Tanmateix, el canvi més significatiu no es produirà fins que no es converteix en municipi independent; el 1823, en un primer intent, i el 1836 de forma definitiva. Aquesta independència acabarà el 1897 amb l'annexió a Barcelona. Les Corts no aconseguí parròquia fins ben entrat, però, el segle XIX.

4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

El motiu principal pel qual s'ha dut a terme aquesta intervenció és l'obertura d'una rasa per la introducció d'una sèrie de tubs per a cables elèctrics de baixa tensió.

Degut a que aquesta zona es troba dins d'un lloc d'interès arqueològic (amb motiu d'unes obres d'ampliació de la xarxa d'aigua es van localitzar unes sepultures amb coberta de tègula i àmfora) el **Museu d'Història de la Ciutat (Institut de Cultura de Barcelona)** ha cregut convenient realitzar una intervenció arqueològica preventiva, per la qual s'ha posat en contacte amb la empresa **Atics S.L.**, (Estibaliz Monguiló Cortés) amb l'objectiu de documentar les possibles restes arqueològiques que pugin surti al llarg de l'obertura de la rasa.

5. METODOLOGIA

L'obertura de la rasa s'ha dut a terme utilitzant una màquina retroexcavadora i el mètode manual, fent ús d'un martell pneumàtic per l'aixecament de les rajoles i el formigó, i el pic i la pala pels llocs on les màquines no arribaven. S'ha de dir que s'ha obert la rasa d'una vegada.

L'arqueòloga directora no va estar present durant tot el procés d'obertura de la rasa ja que va ser avisada el dia 18 de novembre i la rasa es va començar el dia 16 de novembre. L'arqueòloga va seguir el mètode visual amb la fi de recuperar i documentar totes les restes ceràmiques, faunístiques i estructures de construcció que poguessin aparèixer.

La metodologia arqueològica aplicada s'ha basat en l'utilitzada per Harris (1979) i per Carandini (1981). S'han enregistrat els estrats i elements constructius, donant-los un número correlatiu sota el nom d'unitat estratigràfica (U.E). Amb cada U.E s'ha obert una fitxa on es posen les característiques físiques d'aquestes i com es relacionen entre sí.

Aquesta metodologia inclou divers material gràfic, com són les plantes, i material fotogràfic.

6. TREBALLS REALITZATS

L'obertura de la rasa va començar el dia 16 de novembre del 2004 però l'arqueòloga directora no hi va intervenir fins al dia 18 ja que no va ser avisada de l'inici de l'obra.

Quan va arribar l'arqueòloga només faltaven per obrir 10 metres de rasa corresponents al número 232 i part del 230 del carrer Joan Güell. La seqüència estratigràfica constava, únicament del paviment (UE 101), el qual cobria un estrat de terra argilosa amb algunes pedres de mida mitjana (UE 102), del qual se'n va excavar una profunditat d'uns 55 cm. Es va fotografiar la totalitat de la rasa. No va aparèixer cap resta arqueològica.

Malgrat no haver-se pogut dur a terme el control arqueològic de la resta de la rasa, l'observació d'aquesta, una vegada oberta, semblava indicar l'absència de restes arqueològiques.

7. CONCLUSIONS

Aquesta intervenció arqueològica, realitzada al carrer Joan Güell 213-221, 216- 232, tenia com finalitat la localització i documentació de possibles restes arqueològiques que podien aparèixer durant les obres de canalització en rasa de la xarxa elèctrica realitzada per la empresa Cayma.

En aquest sentit s'ha de concloure que els resultats han estat negatius. El motiu que ha condicionat aquestes dades ha sigut l'escassa profunditat (80-85 cm) i amplada (35-40 cm) de la rasa. S'ha de dir que l'arqueòloga no va a estar present tot el temps d'obertura de la rasa degut a que no va ser avisada a temps. Malgrat el resultat de la intervenció es fa necessari continuar amb les intervencions arqueològiques preventives a aquesta zona.

8. BIBLIOGRAFIA

MENÉNDEZ I PALLO, F.X. 1997: "Les Corts en època romana: el poblament rural i la xarxa viària del sector meridional del pla de Barcelona" Pg. 59-71. A *Jornades de recerca històrica de Les Corts. 14 i 15 de Març de 1997. Ponències i comunicacions Quaderns de l'arxiu 3*. Barcelona.

NAVARRO I MOLLERÍ, I. 2004: *El món rural a Les Corts. Coneguem Les Corts 6. Materials per el coneixement del districte*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona

NAVARRO I MOLLERÍ, I. 1997: "Masies de Les Corts". *Quaderns de l'arxiu 2*. Barcelona.

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 100
Sector:		Fase:		Cronologia: Segle XXI
DEFINICIÓ :	Rasa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa oberta corresponent als números 213-221, 216-232 del carrer Joan Güell.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	101,102.	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 101
Sector:		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Superficial.			
DESCRIPCIÓ :	Rajoles i formigó de 30 cm. de potencia			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	102	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	100
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 102
Sector:		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Rebliment.			
DESCRIPCIÓ :	Terra argilosa de color marró amb alguna pedra de mida petita de 55 cm. de potencia.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	100
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

10.1. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA.

Foto 1: Obertura de la rasa a màquina.

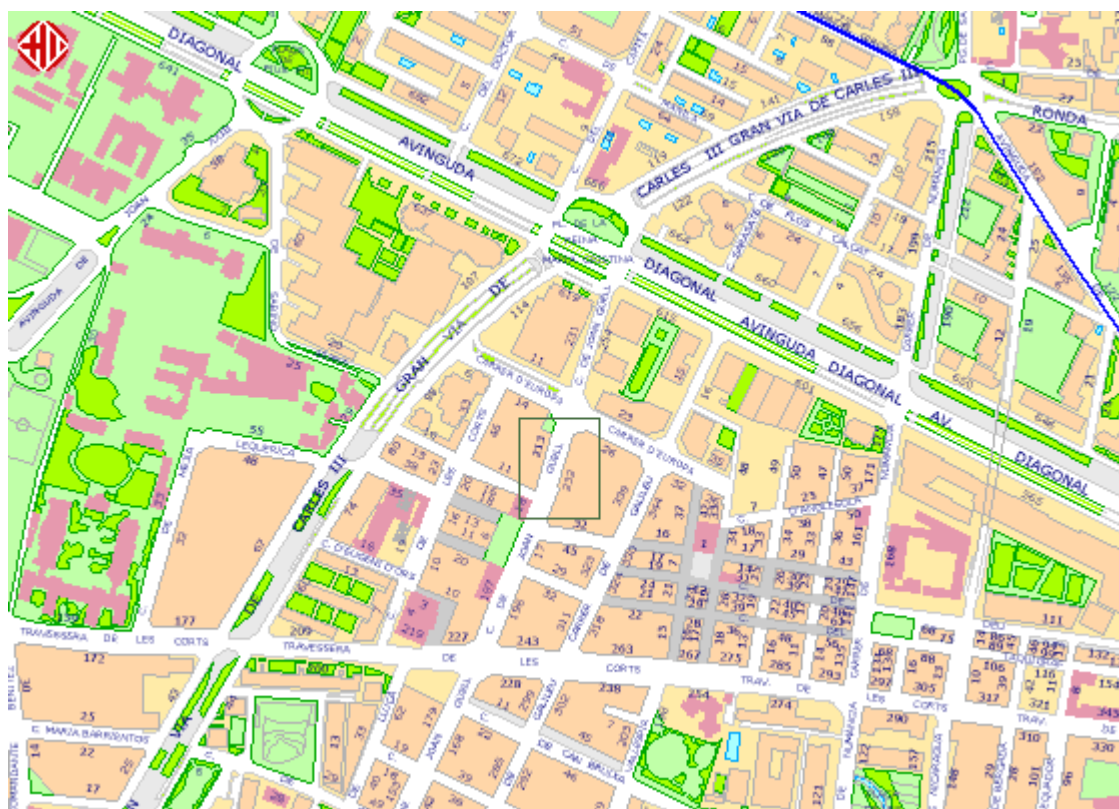

Foto 2: Rasa oberta corresponent als números 213-221.

Foto 3: Rasa oberta corresponent als números 216-232.

10.2. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

Planta de situació

Plànol de situació de la rasa.